

Hälsning

FRÅN FÖRSAMLINGSFAKULTETEN

NR 5, 2011

Som ett träd

(Psalt 1)

Mentorer – förebilder och efterföljare

I samband med den större omläggningen av Församlingsfakultetens heltidsutbildning, Teologisk utbildning för kyrka och samhälle 2008, införde vi mentorskap som ett obligatoriskt moment under varje läsår. På Församlingsfakulteten tilldelas varje student en mentor företrädesvis ur lärarkåren. Under minst fyra samtal per läsår möts studenten och mentorn för samtal kring studierna, vardagen och annat som känns relevant.

Rent praktiskt går det till så att studenterna fyller i ett kort frågeformulär om sig själva. De får också möjlighet att önska en mentor. Vår kaplan som också är ansvarig för mentorsprogrammet fördelar sedan så jämnt som möjligt i relation till önskemål.

Förebilderna för mentorsprogrammet finns på flera håll, inte minst i Bibeln. Det finns också ett stort mått av positiva erfarenheter från mentorsrelationer i arbetslivet i vår tid. Yngre chefer eller medarbetare får genom mentorsrelationen till en mer erfaren person en chans att reflektera över sin person, sitt arbete, sina prestationer och sin utveckling. I denna ledare skulle jag i all korthet vilja lyfta fram några exempel ur Bibeln som tjänar som föredöme för oss.

Låt oss börja med Mose och Josua. I 4 Mos 11:28 får vi veta att Josua, Nuns son hade varit Mose tjänare ända från sin ungdom. Vi möter honom som ledare för armén i striden mot Amalek och han finns med Mose vid Sinai. När Mose sedan sänder spjarna in i löfteslandet är Josua en av de två som inte grips av fruktan utan litar till Guds löften. Så småningom insätts också Josua som ledare efter Mose. Han får fullfölja uppdraget som Mose fått av Gud. Som förberedelse för detta fick Josua under hela ökenvandringen tjäna bredvid Mose – tänk vilken förebild, eller om uttrycket tillåts – vilken mentor!

Ett andra exempel är relationen mellan Paulus och Timoteus. Timoteus verkar ha kommit till tro genom sin mamma och mormor. Efter rekommendationer från andra kristna tar Paulus med sig Timoteus på sin andra missionsresa (Apg 16:1–3). Sedan finns han i kretsen runt Paulus på olika platser, vi möter honom under Paulus tredje missionsresa i Efesus varifrån han blir sänd i förväg av Paulus till Make-donien. Timoteus finns med som medförfattare till några av Paulus brev och får själv så småningom två brev från Paulus som finns med Nya testamentet. Bredvid Paulus får Timoteus verka och växa!

Den främsta förebilden i fråga om mentorskap

i Bibeln är föga förvånande Jesus själv. Från det att Jesus började sin offentliga verksamhet till sin himmelfärd finns det alltid en krets av lärjungar, apostlar och andra, runt honom. Lärjungarna delar livet med honom, de vandrar från stad till stad, de talar om livet, om Gud. Jesus undervisade och förberedde lärjungarna för vad som skulle komma. De blev utsända på ett uppdrag (70 av dem) och fick sedan dela erfarenheterna med varandra och Jesus. Under vandringen hanteras konflikter, problem och glädjeämnen. Genom detta formas lärjungarna till trosvissa vittnen som var beredda att både lida och dö för namnets skull.

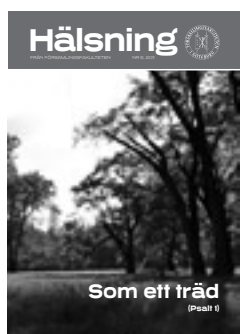
En teologisk utbildning som enbart fokuserar på det som sker i föreläsningssalen och vid examinationen når inte lika långt som den som anlägger ett vidare perspektiv på lärande och utbildning. Den bearbetning som kan ske genom samtal, formella och informella, är ibland mer avgörande när det gäller att förbereda människor för tjänst. Av tradition har vi på Församlingsfakulteten haft en nära kontakt mellan studenter och lärare. Vi har gemensamt café och delar såväl kaffestunder som luncher. Vid dessa tillfällen har det hela tiden pågått ett slags ”gruppmentoring”. De erfarenheter vi gjort där har varit till hjälp när vi formaliserade vårt mentorsprogram.

Genom vårt mentorssystem får vi också en möjlighet att följa våra studenter en och en. Studenten får möjlighet att bearbeta svårare frågor i relation till utbildningen, eller av mer personlig art. Det handlar inte om att mentorn ska styra studentens livsval, inte om att mentorn ska bli självvårdare eller bikt-fader. Det handlar om att erbjuda studenten en medvandring som vanligtvis har lite mer livserfarenhet än studenten.

Även om vi inte har så lång erfarenhet av mentorsprogrammet så visar det sig att de relationer som byggs mellan mentor och adept kan få betydelse även efter avslutad utbildning.

Och, det kan jag med glädje intyga, mentorsrelationen är utvecklande också för oss lärare!

Johannes Hellberg
Rektor

"...begrundar hans ord dag och natt. Han är som ett träd planterat vid vattenbäckar"

(Psalm 1)

Hälsning är utgiven av
Församlingsfakulteten
Södra vägen 61
412 54 Göteborg
Tel: 031-778 35 40
Fax: 031-778 35 48
E-post: info@ffg.se
Hemsida: www.ffg.se
PlusGiro: 6 40 60-7
BankGiro: 622-5387

Ansvarig utgivare:
Johannes Hellberg
Redaktion:
Torbjörn Johansson (red.),
Jonatan Adahl (red.sekr.),
Jakob Appell
Rune Imberg

”Effata! Det betyder: Öppna dig!”

På några ställen i Skriften får vi blicka in i den himmelska världen. Det skildras då hur lovsång ljuder inför Guds tron. Där lovsjunger tio tusen gånger tio tusen änglar och de äldste faller ned inför Gud och tillber. Lovsång inför Gud är vad vi som skapade varelser djupast sett är bestämda till. Vi har ju fått del av den fantastiska gåvan att existera och vara till. Gud, Skaparen, är värd tack och lov, ära och pris från allt skapat.

Sett i detta perspektiv kan synden beskrivas som en lovsång som har tystnat. Syndens skada gör att människan blir stum inför sin Skapare. Det är som om en instrumentgrupp har tystnat i den stora orkester som himlarna och jorden utgör. Inte bara änglarna lovsjunger Gud utan även jorden och havet och vad det rymmer uppmanas att sjunga Guds lov. Men den som skulle ha en äreplats i denna stora lovsångskör, människan, skapelsens krona, har tystnat. Syndens väsen är outgrundligt men vi kan ana något av det i en vers hos Jesaja (47:10). Där beskrivs hur Babel säger: ”Ingen ser mig” och: ”Jag och ingen annan.” I dessa två satser ligger en värld av ondska, som ingen av oss kan svära sig fri från. Det är självupphöjandet men därmed också isoleringen och ensamheten som skildras. Istället för gemenskap i en jag-du-relation till Gud, så finns det alltsedan Adams fall en självdestruktivitet hos människan, där hon ställer oss utanför gemenskapen med Gud.

Om synden kan beskrivas som en stumhet inför Gud, så kan också frälsningen beskrivas som ett återförande till lovsången inför Gud. Men att komma ut ur ensamhetens och tystnadens fångelse är inget litet eller enkelt steg. Det krävs ett ingripande av Honom som kan få stumma att tala. Jesus från Nasaret behöver på nytt säga sitt *Effata*, Öppna dig! (Mark 7:34). Då kan något fantastiskt ske: ”När jag ropade svarade du mig, du gav mig frimodighet, min själ fick kraft” (Ps 138:3). Genom ropet till Gud – antingen det är ett rop om hjälp eller ett glädjerop – får själen kraft. Från att vara kraftlös och matt, blir själen fylld av kraft. Den har satts i förbindelse med källan till livet. Den börjar kunna instämma i lovsången. Det blir en övning som givetvis inte i första hand handlar om den yttre skönsången utan om hjärtats tack och lov. Ibland går det lätt, när hjärtat flödar över av glädje. Då kan lovsången till Guds godhet kanalisera den tacksamhet som hjärtat fylls av. Men det kommer också tunga dagar och då behövs lovsången och bekännelsen till Guds godhet som en *mot*-bekännelse, d.v.s. som något som går tvärs emot det jag kan erfaras och se med ögonen. Tron får då stava på sanningen att Gud är

Foto: Christof Wittwer

god, även när det ser ut som om ondskan segrar. Inför all ondska, smärta och sorg, som vi inte kan förstå och förklara, håller lärjungen fast vid bekännelsen att Gud är god, alltid god. Vi vet det därför att han har uppenbarat det för oss, därför att han har visat det i ord och handling såsom Skrifterna vittnar om det. Solen skiner, även när tunga moln döljer den för blicken. Det är en trons övning att gripa om Guds ord och löfte och hålla fast vid det, även när erfarenheten tycks säga något annat.

När Gud säger sitt *Effata*, öppna dig, så handlar det också om att ge oss en förståelse för att verkligheten är så mycket större än vi förut anade. Det finns en osynlig del av verkligheten som våra vanliga sinnen inte kan nå. Vi kan då börja ana att bönen och lovsången inte är ensamma, tafatta försök i en rymd av tystnad utan tvärtom något som överensstämmer med tillvarons innersta.

Var dag står en kamp mellan stumheten inför Gud och tacksägelsen inför Gud, mellan inkräktheten i mig själv och öppenheten inför Gud. Davids bön blir min: ”Herre, öppna mina läppar, så ska min mun förkunna ditt lov.” (Ps 51:17).

Torbjörn Johansson
Lektor

Ord av evighet, Mästare som vet
att med Gud och människor tala
och de stummas nöd hugsvala,
lös med mäktig hand, våra tungors band.

Du Guds starka Ord, skapa om vår jord.
Till ditt rikets tjänst bered oss,
Herre, gör ett under med oss:
Alla löftens Ja, säg ditt Effatá.
(Sv ps 284:16)

När Gud säger sitt *Effata*, öppna dig, så handlar det också om att ge oss en förståelse för att verkligheten är så mycket större än vi förut anade.

Bibelkonferensen 2011

– en kort presentation av Stephen Westerholm och Mark Seifrid

Församlingsfakulteten har återigen äran att stå som värd för en bibelkonferens med internationellt välrenommerade talare som medverkande. På höstens konferens med temat ”rättfärdiggörelsen” medverkar Stephen Westerholm och Mark Seifrid. Båda dessa professorer är experter inom Paulusforskningen.

Den exegetiska debatten har, inte minst vad gäller Paulus, fokuserat mycket på vad man kallar ”The new perspective on Paul” (det nya perspektivet på Paulus). Några välkända exegeter (bland andra Krister Stendahl, James Dunn och N. T. Wright) har argumenterat för att den traditionella förståelsen av Paulus bygger på ett missförstånd av hans teologi. Frågan handlar i synnerhet om vilken uppfattning Paulus hade beträffande sin tids judendom och om vad vi kan säga om detta, något som direkt påverkar förståelsen av Paulus och vad han menar med

frälsning av nåd, utan gärningar. Är polemiken riktad mot en dåtida judisk gärningslära eller varierar skillnaden mellan Paulus och hans samtida skriftlärdar?

Prof. Stephen Westerholm avlade Bachelor- och Master-examina vid universitetet i Toronto. Därefter disputerade han i Lund 1978 på en avhandling med titeln *Jesus and scribal authority* (Liber). I sina följande arbeten har Westerholm huvudsakligen fokuserat på de paulinska breven. Han är numera professor vid MacMaster University i Toronto, Kanada.

Westerholm har profilerat sig i debatten om det nya perspektivet på Paulus och har mycket att lära ut. Han har skrivit flera verk i ämnet som fungerar väl både som inledning till och fördjupning för den intresserade. För oss i Sverige är det roligt med en kanadensare som förstår ”ärens och hjältarnas språk”.

Prof. Mark Seifrid, som medverkade vid bibeldagarna 2007,

började sina akademiska studier vid University of Illinois, avlade dubbla Master-examina vid Trinity Evangelical Divinity School, Deerfield, Illinois innan han disputerade vid Princeton Theological Seminary 1990.

Seifrid har i flera olika böcker och artiklar behandlat frågan om rättfärdiggörelsen som också var temat i hans doktorsavhandling *Justification by faith: The origin and development of a central Pauline theme* (Brill 1992). Också Seifrid är en viktig röst i debatten om paulusforskningen och det nya perspektivet. Seifrids publikationer är liksom Westerholms pedagogiska och väl lämpade som kurslitteratur. Han är även en av utgivarna av en bibliografi för Paulusstudier uppdelad efter olika teman – en ovärderlig hjälp att få översikt över mängden litteratur i ämnet.

Vi har den stora glädjen att se fram emot båda dessa talare vid bibelkonferensen i november.

Johannes Hellberg
Rektor

“Students who want to know how a rabbinic Jew perceived humanity’s place in God’s world will read Paul with caution and Luther not at all. On the other hand, students who want to understand Paul but feel that they have nothing to learn from a Martin Luther should consider a career in metallurgy. Exegesis is learned from the masters.”

Stephen Westerholm

“[God’s] acts of ‘justification’ do not represent mere ‘salvation’ for Israel, or even merely ‘salvation.’ They constitute the establishment of justice in the world which Yahweh made and governs.”

Mark Seifrid

Gunnar af Hällström är professor i systematisk teologi vid Åbo Akademi.

Han har specialiserat sig på kyrkofädernas teologi.

Detta föredrag har hållits vid en av FFG:s tidigare bibelkonferenser och publiceras här som en teologisk fördjupningsartikel.

Kyrkofäderna och Gamla Testamentet

Kyrkofäder kallas i det följande alla kristliga tänkare som påverkat kyrkans (i singularis) lärouveckling i positiv mening. Personer som Areios och Pelagius har givetvis också påverkat kyrkan, men de har gjort det genom den polemik som de gav upphov till. De flesta påverkarna var ”biskopar” dvs. kyrkoherdar för en stadsförsamling. Men några synnerligen viktiga teologer var lekmän, och de är inkluderade i ”kyrkofäderna” i min framställning. Sådana personer var Justinus, den kristna filosofen, Tertullianus, som eventuellt var jurist, och Origenes, ”rektorn” för den kristliga folkhögskolan i Alexandria och prästvigd först långt senare. Präst eller inte, den saken gjorde knappast från eller till vad beträffar Origenes stora inflytande på samtida och senare teologi.

Gamla Testamentet var i någon mån omdiskuterat ännu under kyrkofädernas tid. Diskussionen gällde för det första *kanons* omfång, som inte var slutligt definierat. Vi är införstådda med att Nya Testamentets kanon diskuterades – men också GT var föremål för diskussion. I bägge fallen var fäderna införstådda med att ett antal skrifter stod över alla dubier. En kärna av otvivelaktigt auktoritativa skrifter förelåg, och endast irländare dristade sig att ifrågasätta den. *Markion* från Sinope tog sig under etthundratalets första hälft friheten att betvivla såväl hela GT:s kanonicitet som en stor del av NT:s skrifter. Han var definitivt en påverkare, men en negativ sådan. I själva verket föranledde han ett klart ställningstagande till förmån för GT inom kyrkan genom sitt agerande. Men kanonfrågan visavi GT återstod, enär inte heller judendomen, GT:s moder, stod helt enad i frågan. Pro-

blemet gällde den alexandrinska kanon versus den palestinska kanon, den först nämnda mera omfattande eftersom den innehöll också de gammaltestamentliga ”apokryferna”. Kyrkofädernas första explicita behandling av den frågan är, så vitt jag vet, Origenes’ diskussion av ärendet. Han skriver i sin Psaltarkommentar:¹

”Det bör observeras att det finns tjugotvå böcker som tillhör (GT:s) kanon, lika många som bokstävernas antal (i hebreiskan).” Origenes räknar upp dem, men tillägger ”Utanför dessa böcker finns ännu Mackabéerböckerna.”

Det är skäl att betona att Origenes var alexandrinare, uppvuxen med GT:s apokryfer. De finns ju med i Septuaginta, den Bibel både han och fornkyrkan mest läste. Hans försiktighet är därför iögonenfallande. Han menar också, att man i diskussion med judar inte skall anföra apokryferna som bevisexter (Ep. ad Africanum). För forskare är det en stor svårighet att inse att kanonisk skrift är något annat än en skrift som man gör bruk av. Origenes själv nämner och citerar apokryferna utan samvetsqual. Kanonisk skrift är också något annat än inspirerad skrift. Fornkyrkan känner en lång rad uppenbarelsen mm. och de lästes men likafullt var de inte kanoniska. Det här är ett problem som i synnerhet drabbat diskussionen om NT:s kanon. Men det är inte skäl att i detta sammanhang orda mycket mera om kanonfrågan. Det får räcka med att konstatera att fäderna inte var helt samstämmiga vad gäller apokryferna men många uttalanden kommer överraskande nära den ståndpunkt som Luther senare kom att omfatta.

Det är kanske också skäl att framhålla, att det inom den gammaltestamentliga kanon fanns en klar hierarki. Bruket av GT:s böcker är statistiskt sett allt annat än jämt. Jag har inte tillgång till några mångsidiga siffror beträffande varje enskild bok. Men Psaltaren, Jesaja och Genesis toppar frekvenslistorna åtminstone under de första århundradena, och vi har skäl att förmoda att de är mest brukade också under senare sekel.

Vad beträffar den formella sidan av GT kan vi också konstatera, att en mängd *textkritiska* problem gjorde livet besvärligt för de kyrkofäder som gjorde sig besväret att jämföra handskrifter eller översättningar med varandra. Den kristliga antikens största bok, Hexapla, så stor att den veterligen aldrig kunde kopieras, var ett gigantiskt försök att finna de korrekta läsarterna. Hexapla innehöll även översättningar av den hebreiska texten till grekiska. En ytterligare fråga för kyrkofäderna var originalets och översättningarnas relation till varandra. Den hebreiska bibeln betraktades med vördnad och Hieronymus satte en ära i att i sitt översättningsarbete till latin ha hebreiskan som grund. Men många kyrkofäder använde Septuagintas text med samma tillförsikt som andra använde den hebreiska texten. En teori enligt vilken LXX i själva verket är inspirerad av Gud, liksom den hebreiska, föreligger redan i berättelserna om Septuagintas uppkomsthistoria. När sedan Vulgata blir normerande inom latinsk kristendom ställs vi inför ett problem som började under kyrkofäderna men inte är riktigt löst i den dag som är.

Arbetet med GT:s *formella* sida fortsätter som bekant än i denna dag. Teologer förr och nu förenas av gemensamma problem,

men inom kristenheten är det kyrkofäderna som påbörjat arbetet, och jag vill betona detta faktum. Men mera brännande är säkerligen den *innehållsliga* aspekten av GT och arbetet med den. I fråga om tolkningen av GT är kyrkofäderna inte först på plats. *Jesu* bruk av lagen och GT i allmänhet är fundamental, men: hur man skall förstå *Jesu* bruk av GT, på *den* punkten är kyrkofäderna först på plats. Jag vet inte hur många böcker om *Jesu* ställning till Toran den moderna teologin producerat, men de är så många, att vi inser att också kyrkofäderna hade en i högsta grad svår uppgift att skapa sig en bild av samma problem. *Paulus* är avgörande viktig för kristenhetens tolkning av Gamla testamentet. Men åter är det kyrkofäderna som först hamnade i att ställa frågan: vad är det som *Paulus* säger om lagen, och GT i allmänhet? De börjar alltså inte från noll, inte från början, men de ärver ett tolkningsmaterial som krävde ytterligare bearbetning. Också om temat *Paulus* och lagen skrivs det alltjämt undersökning efter undersökning. Det antyder att här finns problem, och först på plats inför dessa problem var – kyrkofäderna.

Så snart kristendomen nått *utanför* judendomens gränser ser vi att Gamla testamentets roll förändras. Detta kan skönjas redan i Apostlagärningarna. *Missionspredikningarna* i Apg. inför en judisk åhörarskara innehåller mängder av citat och referenser till gammaltestamentliga texter. Texterna är så att säga primära, och predikan bygger vidare på dem. Schemat löfte – uppfyllelse fungerar perfekt, åtminstone enligt predikanterna själva. De lyssnande judarna var inte alltid av samma åsikt. Men när åhörarskaran blir hednakristen, förändras också missionspredikans disposition. *Paulus'* tal inför Areopagen (Apg. 17) visar hur bakgrunden till kristendomens huvudsanningar sökes, inte i GT, utan i atenarnas religiositet och profanlitteratur. Citatet där är från *Aratos'* diktning, inte från *Psaltaren*. Samma fenomen upprepas också i andra missionspredikningar riktade till icke-judar, vilket egentligen är ganska begripligt. Varför gå via en skriftsamling som åhörarna inte kände till? Riktigt så här entydigt var läget dock inte vad be-

träffar GT och evangelisation. Det finns några exempel på enskilda fornkryrkliga ”hedningar” som på eget bevåg jämfört Gamla testamentets profetior och kyrkans förkunnelse om Kristus och låtit övertyga sig om kristendomens sanningsanspråk på det sättet. Men några enskilda belästa män duger inte som normalfallet. Och då uppstår den allvarsamma frågan: om GT inte i större utsträckning användes till att mana hedningar till kristendomen, vartill behövs det då överhuvudtaget? Behovet av GT kan ifrågasättas också på ett mera teologiskt sätt. ”Nåden och sanningen har kommit genom Jesus Kristus”, Joh. 1:17. Behöver fornkyrkan, behöver vi, något Gamla testamentet? Kusligt nära ett ”nej” kommer redan Hebreerbrevet (8:13). ”När Gud säger ”ett nytt förbund”, har han därmed givit till känna att det förra är föråldrat; men det som föråldras och bliver gammalt, det är nära att försvinna.” Det finns en skillnad i innebörden mellan gamla ”förbundet” och Gamla ”testamentet”, även om samma term används om båda. Boken och det däri beskrivna förbundet är inte identiska, men en kritisk läsare av Hebreerbrevet kanske anser det skäligt att fråga om inte det ena lika väl som det andra är ”föråldrat”. Melitons påskpredikan från etthundratalets senare hälft uttrycker sig ännu mera problematiskt än Hebreerbrevet. Där heter det:²

”Ett produkt föds inte utan förberedelse. Är det inte så, att ett blivande konstverk kan skådas genom en miniatyrmodell? Därför gör man en mall av det som komma skall av vax, lera eller trä. Men när det är verklighet vars modell man först hade, då ... river man ner modellen som blivit onödig, eftersom den (redan) har givit upphov till det förverkligade konstverket. Det som förr var värdefullt, blir nu värdefullt, när det värdefulla uppenbarats.”

Meliton talar här om den första judiska påsken, då allt förstfött i Egypten dog, och om *Jesu Kristi* offer, när den Förstfödde dog för att befria sitt folk. Han upprepar att man ”river ner” förebilden när det avsedda ägt rum. Också Guds folk idag hade en förebild i judarna, Guds folk på den tiden, men nu har förebilden förlorat

sitt tidigare värde. Detta är en *typologisk* tolkning, där en viss historisk händelse i GT motsvaras av någonting i kristenhetens liv. Det handlar om analoga fall. Men analogin betyder här att förebilden ”river ner” eller förlorar sitt ”värde”. Och vi frågar: varför då tala om förebilden över huvudtaget? Behöver den längre ihågkommas? Det är paradoxalt och viktigt att märka att Meliton här predikar över Andra Moseboken och uttåget ur Egypten. Boken är tydligen mycket viktig, eftersom han under den största högtiden av alla har Exodus som predikotext. Det som han ”river ner” är inte berättelsen om den första påsken – den framstår snarare som synnerligen viktig. Men han river ner den fysiska verkligheten som texten beskriver, dess normativitet och karaktär av ett självändamål. Han talar om att slakta lamm och stryka det på dörrposterna, men ”river ner” varje tanke att vi alltjämt skulle handla lika. Han talar om egendomsfolket, men river ner idén att detsamma folket idag skulle utgöra Guds folk – Guds folk för honom är kyrkan. Det finns ingen återgång till modellens tid, men berättelsen om modellens tid är alltjämt användbar, nyttig, uppenbarligen till och med nödvändig. Denna tolkning av Meliton bekräftas av det faktum att han skrev ett arbete *mot* Markion, som förkastade GT, men hans skrift har tyvärr gått förlorad. Summa summarum: en stor skillnad mellan GT och NT föreligger enligt detta tolkningssätt. GT pekar framåt och är dess institutioner är inte omedelbart tillämpliga. Så är fallet uppenbarligen inte med NT men några uttalanden om den saken har vi inte tillgång till.

En typologisk tolkning av GT godkänns av alla fornkryrkliga parter. Också av judekristendomen. *Gudsbilden* bakom denna tolkningsmodell är bilden av historiens Gud. Han för händelserna och uppenbarelsen av sin sanning framåt genom århundradena och i Kristus sker kulminationen. Tiden är fullbordad. Sanningen har kommit genom Jesus Kristus. Gudsbilden håller GT och NT samman, de utgör olika skeden av Guds handlande. Men också om denna grundsyn är allmänt accepterad, är tillämpningen av densamma

inte helt enhetlig. Dels är man inom olika skolor oense om hur många typologier som faktiskt förekommer i GT.

Det var lätt för alla parter att se att den första judiska påsken hade en motsvarighet i Jesus som Guds Lamm på korset. Det var också lätt att se hur räddningen genom Röda Havet idag motsvaras av dopet, där vandringen mot det utlovade landet börjar. Kopparormen i öknen är lätt att förena med Jesus på korset. Men resten då? Här står kyrkofäderna inför ett dilemma. Och det försökte man lösa på olika sätt i den alexandrinska skolan och i den något yngre antiokenska skolan. Antiokenarna hittade betydligt färre typologier och profetior om Kristus i GT än alexandrinerna gjorde.

Klara profetior och typologier är begränsade till antalet. Det går inte att kringgå detta faktum. Och då ställdes kyrkofäderna inför frågan: vad göra med resten av GT? Med alla de många och långa textavsnitt som inte klart är profetiska till sin karaktär. För att få bukt på det problemet utvecklades en annan tolkningsmodell, den *allegoriska*. ”Allo agorein”, att tala dvs. avse något annat än orden omedelbart ser ut att betyda både var och är i denna dag inom litteraturen ett bekant och uppskattat fenomen, intelligent och finurligt. Kanske tidvis nödvändigt, när man inte får säga saker och ting rakt ut. Men denna uppskattningen har inte alltid kommit Bibelns allegoriska tolkning till del. Tvärtom, metoden betraktas ofta som självväldig och fantasifullt. Därför är det skäl att studera allegorins teoretiska grunder. De beskrivs ingående i fjärde boken av Origenes’ *De Principiis*. Principerna är följande:

1) Enligt Jesus kan inte en enda bokstav, inte en prick av lagen gå förlorad. Men massor av gammaltestamentligt material går förlorat om blott det uppenbart profetiska är användbart för de kristna. I den ordagranna betydelsen går de givetvis inte förlorade, men de riskerar att förlora varje betydelse för kristenlivet idag. Det måste, på basen av Jesu ord, finnas något sätt att ge varje bibelvers, varje bibelord en annan betydelsen än den historiska. Det sättet är

allegorin, där man söker en ”hyponoia”, en dold mening, bortom den till synes likgiltiga eller tom, skadliga bokstaven.

2) Nya testamentet självt antyder att det är korrekt att söka allegorier i Skriften. Paulus gör bruk av allegorisk GT-tolkning när han låter klippan Moses slog på bli Kristus som vandrar med sitt folk (1 Kor.10:4). Eller när berget Sinai blir till det jordiska Jerusalem i Galaterbrevet 4. I samma kontext (Gal. 4:24) säger Paulus dessutom: *ατινα εστιν αλληγορουμενα*: dessa ting är allegorier.

3) De nämnda exemplena visar hur allegorierna betjänar en definitivt *kristlig* syn på de GT:liga texterna. Texterna ses alltså som fördolda uttryck för centrala kristna trossanningar. *All* allegori som förekom uppfyllde inte det kravet, och det visste fäderna mycket väl. Gnostikern Herakleons Johannes-kommentar använde sig också av allegorier, men där tolkades GT och NT i ljuset av gnostiska centralläror. Jesu ålder, 30 år, kommer på detta sätt att betyda de 30 gudomligheterna i Pleromat (Luk. 3:23). Men GT skall tolkas utifrån kyrkans sanningar. *Trosregeln* binder den allegoriserande tolkaren vid kyrkans lära. Så använd leder den allegoriska metoden inte vart som helst, utan den opererar med ett begränsat utbud av tolkningsmöjligheter. När det alltså heter i Gen. 14:14 och 17:23 att Abraham omskar 318 män så blir detta i praktiken något mycket kristligt enligt Barnabas brev:³ 18 skrivs på grekiska med bokstäverna iota och eta (I, H), men trehundra med ett tau (T). Men T är formen på Jesu kors och I och H är de första bokstäverna i namnet Jesus på grekiska. Fantasifullt, ja, men inte ”vad som helst”, och inte okristligt, utan ett uttryck för central kristen lära. Dessa tolkningsalternativ som allegoristerna erbjuder finns också klart utsagda i ordagranna nytestamentliga avsnitt. När alltså alla hänvisningar till vatten, källor och brunnar kommer att betyda det kristna dopet i Origenes’ tolkning, stöder hans allegorier det som han redan annars vet genom NT om det kristna dopet.

4) Till den kristna tron hör en viss *syn på Gud*, hans egenskaper och även en syn på vad som är rätt och riktigt. Utan allegori kan läsaren hamna i grövsta form av falsk gudsbild och annan heresi, till exempel en antropomorf gudsbild, där Gud bland annat kan vara nyckfull och orättvis. Den kristna gudsbilden och en apologetisk inställning kräver att texten är ”theoprepes”, värdig Gud, och dettakaan ske genom att tolka GT andligt. Apologetiken var inte onödig. Augustinus berättar om sig själv att han före bekantskapen med biskop Ambrosius ”andliga” bibeltolkningsprinciper inte kunde tänka sig att bli kristen överhuvudtaget. Den bokstavliga gudsbilden var omöjlig för honom att acceptera:⁴

”Jag fick lösningen på några dunkla ställen i Gamla testamentet, där bokstaven dödar, men anden gör levande. Sedan många sådana ställen blivit andligen uttydda för mig, förebrädde jag mig mitt tvivel att kunna tillbakavisa (manikeerna), lagens och profeternas föraktare och hädare.”

Allegorin som metod gör läsning av GT till en i högsta grad *uppbygglig* upplevelse. Allt är ju centralt kristet i GT, och detta redan på Mose tid! Historiska berättelser, bibliska namn, sifferupplysningar, ja, allra minsta detaljer vittnar samfälligt om kristendomen. Det är inte alls förvånande att Origenes allegoriserande predikningar över GT spriddes och lästes med stor entusiasm inom kristenheten. Men metoden medförde vissa faror. Kyrkligt brukad är den visserligen inte särskilt godtycklig. Men när hela den kristna tros läran kan hittas redan i Första Moseboken kan vi få problem med *historiesynen*. Har uppenbarelsen alls gått framåt? Den skillnad mellan GT och NT som typologin bygger på ser ut att falla sönder. De båda testamentena lär precis samma sak! Enbart allegori leder till en *ahistorisk* gudsbild. Därför användes allegorisk metod jämsides med den typologiska för att bevara bilden av Gud som den i historien verksamma, av honom som arrangerade analogier och prototyper för att en dag tillhandahålla

det slutliga produkten, Kristus och hans evangelium. Det fanns dock en spänning i tidig kristenhet mellan allegorin, som betonar tidlös sanning, och typologins betoning på en kulminationspunkt. Det går visserligen att lindra historielösheten tex. genom att hävda, att Mose inte ännu kände till den rika kristliga tolkning av lagen som allegoristen idag håller sig till. Vi får mera ut av GT än vad författarna avsåg och kände till. Men av någon anledning var fornkyrkliga allegorister inte särskilt villiga att medge en sådan okunskap hos Moses och profeterna, och därför bestod problemet med en ahistorisk åskådning.

GT borde och kunde bevaras, det var fäderna fullt övertygade om. Det kom dock vanligen inte, vilket redan konstaterats, in i en människas kristenliv alldeles i början. Kronologiskt kom det först efter evangeliet, vilket vi kanske upplever avigt: det som är gammalt borde väl införas *före* det som är nytt? ”Vad mig angår så utgör Jesus Kristus mina skrifter” (Ignatius, Fil. 8:2). Men *efter* ett jakande svar till densamme Kristus, ankommen genom missionspredikan, började förberedelserna för *dopet*, en förberedelse som kunde ta år i anspråk ifall inget särskilt skäl till brådska fanns. Sjukdom etc. kunde vara ett skäl till snabbare takt. Och under det året märker vi att katekumenen lär sig Gamla testamentets huvudsakliga innehåll med en noggrannhet som måste väcka vår beundran. Undervisningen om sakramenten, om Fader Vår-bönen, och meddelandet av trosbekännelsen (traditio symboli) ägde rum allra *sist*, omedelbart före dopet. Men den bibliska historien fick katekumenen lära sig under en lång tid, med den påföljd att bibelkunskapen i denna mening stod på en häpnadsväckande nivå hos församlingsmedlemmarna. Både högläsning och predikan över gammaltestamentliga texter stod på undervisningsprogrammet. Jag föreställer mig att det fanns *dubbla* motiv till detta. Dels handlade det om att ”inte ge pärlor åt svinen”. De centralaste kristna sanningarna meddelades och förklarades först när katekumenen en lång tid deltagit och prövats värdig.

Om katekumenen på ett tillfredstäl-

lande sätt tillgodogjort sig undervisningen från GT (och ibland nämns också apokryferna i detta sammanhang) var följande steg att meddela nytestamentliga sanningar. De handlade om försiktighet. Men det var också viktigt att presentera den logiska *bakgrunden* till de kristna trossatserna. Därför betonades frågor som gudsbilden, skapelsen och syndafallet. Utan denna bakgrund skulle fortsättningen, dvs. Kristi ankomst, död och uppståndelse, vara mer eller mindre obegripliga. Betoningen på i synnerhet *Genesis* får härigenom en förklaring. Ett känt exempel på denna taktik har vi Ireneus’ lilla skrift *Epideiksis*. Han berättar GT på nytt med egna ord, men lotsar läsaren osviktigt i riktning mot de kristna huvudsanningarna.

Betydelsen av Gamla Testamentet bestod således till en del däri, att GT gav början av frälsningshistorien, utan vilken fortsättningen vore obegriplig. Därefter kunde en längre hunnen kristen finna de centrala kristna typologierna och allegorierna i GT. Men problem återstod. Och de gällde främst GT:s lagtexter. Ofta och på många sätt måste fäderna ta ställning till frågan om något i lagen allttjämt var i kraft, i kraft bland judekristna eller bland kristna av alla slag. Frågan var aktuell redan i Jesu liv, såsom vi alla vet. Antiteserna i bergspredikan (tex. Matt. 5:21, 31) antyder att Gamla testamentets stadganden kan ändras och kanske sättas ur kraft. I vissa enskilda fall var problemet redan löst under nytestamentlig tid. Inom kyrkligt orienterade församlingar (inte judekristna) stod det t.ex. klart att all lagstiftning om *omskärelse* tappat sin bindande karaktär. Men hur var det med resten av lagstiftningen? Var den enbart given åt judarna? Var det rätt att helt enkelt *allegoriser*a den och lämna den bokstavliga efterlevnaden åt sitt öde? Då tolkas tex. förbudet att äta gris som ett förbud att umgås med njutningslystna vällustingar. Jag kan inte påstå att fäderna är helt konsekventa vad beträffar lagens fortsatta giltighet. Dels ger man gärna *dekalogen* en specialställning inom lagstiftningen. Åtminstone den är i kraft, kan någon hävda. Men min motfråga lyder då: är det säkert att dekalogen betraktas bindande

pga. just för den skull att den finns i GT? Eller eventuellt på grund av att den bekräftas av Herren och av NT? Dels kunde man spela ut den skrivna lagen mot en ”*naturlig lag*”, given redan i skapelsen och sålunda autonom i förhållande till Moses. Detta är en av orsakerna till Genesis popularitet, har det hävdats. Där möter en fromhet före Mose lag men likväl lever man inte utan lag, utan ledd av den naturliga lagen. Kyrkofäderna kan också plocka enskilda stadganden ur Mose lag och hävda att detta stadgande är i kraft allttjämt, av någon anledning. Det kunde gälla de mest olika ting, tex. förbudet för en man att bära kvinnokläder och tvärtom. I dylika fall är det, enligt min bedömning, dock inte det gammaltestamentliga budet ensamt och i sig som kräver ålydnad. Utan kyrkofadern i fråga anser förbudet vara i enlighet med ”skapelsens lag” eller ”naturens ordning” och tar stöd från budet ifråga. På liknande sätt gör Paulus i 1 Kor. 9:8 när han argumenterar för fritt uppehälle för sig och Barnabas. ”Säger inte lagen detsamma?” frågar han, och hänvisar till oxen som bör få äta under tröskningen. Lagen stöder det som även annars är uppenbart, men lagen är inte själv den grundläggande orsaken till ställningstagandet.

Problematiken kring de gammaltestamentliga lagarna kräver en långt grundligare presentation än denna. Det ovan sagda får närmast vara en introduktion till temat. Nu skulle det dock gälla att presentera något exempel på kyrkofädernas tolkning av Gamla testamentet. Låt oss ta biskop Gregorios av Nyssas berömda skrift *Om Mose liv* (De vita Moysis), skriven cirka 390. Det första som är i ögonen fallande är kombinationen: en gammaltestamentlig text får betjäna utläggningen av centrala kristna sanningar. Det är inte grekiska myter eller filosofier, inte heller kappadokiska lokalsanningar som får utgöra bakgrunden till Gregorios’ utläggning, utan GT. Det förutsätts bekant för alla. Och Mose blir exemplet och idealet för de kristna och deras strävan till gudsgemenskap. Årtusendet och århundradena som skiljer Moses

och läsarna existerar egentligen inte. Gregorios vördnad för Skriften är oantastad. Bara sådant som är i harmoni med Skriften kan han acceptera som kristet. Skriften är för honom ”kriteriet (kanon) och måttet för all lära” – Gregorios använder här ordet ”dogma” för att beteckna läran. Med denna konstruktiva attityd i minne gäller det att se vad Gregorios konkret har att säga. På ett antal punkter förvånar han, eller till och med chockerar. I fråga om den historiska betydelsen i Exodus-texten konstaterar han synbarligen utan att blinka att han ”hoppas över” sådant som inte är användbart och nyttigt.⁵ En märklig karaktäristik av en biblisk text, onekligen, men den berör som sagt den rent historiska tolkningen. Vid tolkning av en konkret text, det vill säga de egyptiska förstföddas död den första påsknatten (Ex. 12) nöjer sig Gregorios inte med att ”hoppa över”. Enligt den allegoriska tolkningen handlar det om att det onda skall dödas så tidigt som möjligt, en tolkning som Gregorios har från Origenes. Men den historiska innebörden är vedervärdig! Gregorios sparar inte på krutet:⁶

”Om man ser endast till den yttre berättelsen, hur skulle man då kunna säkerställa en för Gud värdig tolkning

av det som säges ha inträffat? Egyptiern handlar orättfärdigt och i hans ställe straffas hans nyfödda barn, som till följd av sin ålder inte kan skilja mellan gott och ont! Barnet lever ännu utanför alla onda lidelser, ty det är inte underkastat lidelser och vet inte skillnaden mellan höger och vänster hand. Barnet ser på sin moders bröst och tårarna är det enda uttrycket för dess sorg. När det har fått något som det har begärt, så visar det sin glädje genom att le. Om nu ett sådant barn skall straffas för sin faders ondska, var finns rättfärdigheten? Var finns friheten? Var finns heligheten? Var finns Hesekiel, som förkunnar: ”Den som har syndat skall själv dö” och ”En son skall inte bära sin faders synd” (Hes 18:20). Hur kan berättelsen stå i en sådan motsats till förnuftet?”

Detta är den häftigaste kritik av en gammaltestamentlig text hos en forny kyrklig författare som jag funnit. Kritiken bygger på ett antal hypoteser som Gregorios anser stå fast: gudsbilden i berättelsen är inte värdig Gud, texten förkunnar en kollektiv och orättvis bestraffning, och den strider mot Gregorios’ syn att barn är oskyldiga. Dessutom är avsnittet ”obibliskt” i den meningen att Hesekiel klart avvisar bestraffning av nämnd typ. Jämför man Gregorios’ syn

med Markions kan det sägas att Markion är upprörd över att Gud i GT är rättfärdig, snarare än nåderik, och följaktligen förkastar han Gamla testamentet. Gregorios är lika upprörd över att Gud i (denna text) i GT är orättfärdig, och följaktligen förkastar han den historiska innebörden. Det gör han för övrigt då och då även annars i De vita Moysis. Han tycker att befallningen att ta Egyptens rikedomar med på ökenvandringen är orätt. Rikedomarna tillhör inte Israel. Gregorios rättsmedvetande korrigerar bibelberättelsen. Inte heller kan man tänka sig att Gud sände plågor över Egypten: var och en plågas av sin egen missgärning, men inte av Gud. Gudsbilden korrigerar bibeltexten. Och lika fullt håller Gregorios hela tiden fast vid principen att Bibeln är den kristna lärans enda norm! Han är dock aldrig beredd att avstå från vad han anser vara kristna grundsanningar. Dessa går ovanom allting annat, till och med över Gamla testamentets bokstavliga tolkning, men samtidigt bygger de på Skriften, så paradoxalt som det än kan låta.

- 1 Citatet finns bevarat i Eusebios HE VI 25.
- 2 Meliton, Om påsken, 36–37.
- 3 Barn. 9:8.
- 4 Bekännelser V 14.
- 5 De vita Moysis II 50.
- 6 De vita Moysis II 91.

Nytt intag till FFG:s heltidsutbildning (1/3 år) hösten 2012!

Lördagsundervisning De tio buden

Under hösten kommer en stor del av lördagsundervisningen att ägnas åt Guds lag. ”De 10 buden” utgör första huvudstycket i Lilla katekesen och är en grundpelare i kristen tro. Men hur ska buden förstås och hur ska de brukas i det kristna livet? Var går vägen mellan å ena sidan laglöshet och å andra sidan lagiskhet?

Välkommen till viktiga lördagsförmiddagar!

Lärare: Johannes Hellberg (JH), Rune Imberg (RI), Torbjörn Johansson (TJ), Timo Laato (TL), Rune Söderlund (RS)

Tid: Lördagar 10.00–12.30

Plats: FFG:s föreläsningssal, Södra vägen 61

Datum:

15 okt	Lagen i nyare NT-forskning	TL
11–12 nov	Bibelkonferens	
26 nov	5 Mosebok	RI
10 dec	Lagen i det kristna livet	TJ

Rapport från verkstadsgolvet på FFG – vår litterära produktion

Alla läsare av *Hälsning* har ju bilder i sitt inre av vad som sker, brukar ske på en skola – alla bär vi med oss minnen av lektioner, raster, samtal med lärare / kompisar / elever...

Utifrån sådana skolerfarenheter är det nog många som gör sig en bild av hur verksamheten på FFG ser ut... Sådana bilder och föreställningar kan ju vara mer eller mindre korrekta.

Men det finns en viktig del av verksamheten på FFG som inte får glömmas bort, och som man har svårt att göra sig en bra bild av om man inte själv hållit på med den, eller levt nära någon som ägnat sig åt sådant – Fakultetens *litterära produktion*.

De flesta av FFG:s lärare är engagerade i olika slags författande. Hur produktionen ser ut, och vilken nivå den ligger på, varierar mellan lärarna. Men som forskningschef har jag ganska bra pejl på vad som produceras i huset (numera: husen!). I denna artikel tänkte jag ge några exempel från ”verkstadsgolvet” som visar hur vi arbetar, och vad resultatet kan bli.

Internationellt bokprojekt

Det mest omfattande bokprojekt som Församlingsfakulteten varit involverat i avslutades hösten 2010. I samband med Fakultetens bibelkonferens fick professor Bengt Häggglund med anledning av sin stundande 90-årsdag ta emot festskriften *Hermeneutica sacra*, en bok på ca 500 sidor. I volymen, som består av ett stort antal uppsatser på tyska och engelska, medverkar 17 framstående forskare från ett halvduzin länder. Boken innehåller ett antal studier kring utläggningen av Den heliga Skrift under 15- och 1600-talen, d.v.s. reformationstiden och ortodoxins tid.

Boken är inte bara intressant ur olika akademiska perspektiv; den behandlar teologi, bibelutläggning, hermeneutiska frågor (alltså om textutläggning principiellt). Det kan noteras att den är utgiven

i Berlin och New York på förlaget De Gruyter, ett av den akademiska världens ledande förlag. Delar av det tekniska redigeringsarbetet utfördes i Hamburg under ledning av professor Johann A. Steiger. Men vi på FFG konstaterar med glädje att projektet initierades från Göteborg och att lektor Torbjörn Johansson är en av de tre redaktörerna.

I Jesu spår

Ett annat stort bokprojekt som haft koppling till Församlingsfakulteten har jag själv varit involverad i som en av redaktörerna, jubileumsskriften *I Jesu*

spår. Boken är utgiven med anledning av att Evangelisk Luthersk Mission – Bibeltrogna Vänner i somras firade sitt hundraårsjubileum.

Också denna skrift är på ca 500 sidor, men i detta fall har ca 50 personer varit engagerade med att i text beskriva ELM:s historia under de gångna hundra åren. För egen del har jag personligen varit involverad i ca 50 av textsidorna, framför allt genom att, tillsammans med Christina Nilsson i Lund, ge en översiktlig skildring av såväl ELM:s historia som dess förhistoria.

Den stora utmaningen för redaktionskommittén på sex personer har dock varit att få projektet att röra sig framåt och (nästan) hålla tidsramarna. I slutändan blev det ca 60 artiklar, gissningsvis 200–300 bilder, 20 sidor med statistik och tabeller...

Ett sådant stort bokprojekt innebär alltså ett pussel av insatser – illustrationer, sättning, korrekturläsning, etc. – och i detta fall har FFG funnits med på olika sätt genom mig.

Jesu undervisning

En av Församlingsfakultetens mest produktiva lärare är vår lektor i Nya testamentets exegetik, Timo Laato. Hans författarskap är också det mest komplicerade att följa, i och med att han regelbundet publicerar sig på fyra olika språk – finska, svenska, engelska och tyska.

I våras utkom hans senaste bok, *Följ mig! Pastoral perspektiv i bergspredikan*, en bok som ingår i Församlingsfakultetens skriftserie. Boken, som är på 230 sidor, handlar om Jesu bergspredikan (Matt 5–7), sedd i ett pastoralt perspektiv. För min del är jag övertygad om att många präster och predikanter kommer att inspireras av hans intressanta tolkningar av bibelställen som överraskande ofta är komplicerade att predika över. (Innan man läst bergspredikan noggrant tror man ju att den är lätt att förstå...) I

slutändan är det inte bara ett antal teologer och intresserade läsare som kommer att dra nytta av denna bok, utan indirekt även många – gudstjänstdeltagare. Det finns all anledning för förkunnare att konsultera Timos innehållsrika bok!

Även om det är Timo ensam som skrivit boken, har FFG funnits med på flera ställen i processen. Delar av boken har ventilerats vid ett par tillfällen i Fakultetens Högre seminarium, och innan den antogs i vår skriftserie gjorde redaktionskommittén en detaljerad granskning av den.

Det är alltid mödosamt att fackgranska en bok, som snabbast klarar jag normalt sett av tio sidor per timme och ofta bara fem. Men vad gällde denna bok minns jag att jag gång på gång sade till mig själv: *Tänk att jag aldrig har tänkt på det förut!*, eller: *Det här kommer många präster att ta fasta på när de predikar över den här texten!*

Som stjärnor i Herrens hand

Det finns ännu fler bokprojekt eller artiklar som vuxit fram på Församlingsfakulteten på senare tid, men låt mig avslutningsvis nämna ännu ett, Bengt BirgerSSons studie om prästämbetet, *Som stjärnor i Herrens hand*.

Anmärkningsvärt nog har det i Svenska kyrkans sammanhang ända sedan ämbetsreformen 1958 skrivits väldigt lite om just – prästämbetet i allmänhet. Inom ramen för sin tjänst som utbildningssekreterare på Peter Isaac Béens utbildningsstiftelse (som bl.a. driver Församlingsfakulteten och L M Engströms gymnasium) har BirgerSSon haft undervisning i praktisk teologi på TU, vår teologutbildning. I samband med denna undervisning har han haft anledning att reflektera över prästämbetet i både teori och funktion. Han har också 40 års egna erfarenheter att ösa ur, som präst i Göteborgs och Linköpings stift (prästvigd av Bertil E. Gärtner), och numera som prost i Missionsprovinsen.

På senare år har Bengt varit tjänstledig några månader för studier, och han har använt tiden till att formulera sina tankar kring prästämbetet. Resultatet: en bok som utkom i våras.

Fakulteten har funnits med under hela bokprocessen – bokens upplägg har ventilerats i vårt Högre seminarium, likaså har olika kapitel diskuterats där. I slutändan, innan boken trycktes, var flera personer med koppling till Fakulteten involverade som textgranskare, däribland några lärare.

Inte minst för de studenter som gick ut TU 3 i våras har det varit intressant att följa processen, de har verkligen kunnat följa boken ”från ax till limpa”: De har hört Bengts undervisning i klassrummet, de har kunnat följa de olika utkasterna till uppläggning, de har själva varit med om att ge synpunkter på struktur och innehåll, och lagom till sin egen examen fick de se boken i tryck!

Den litterära produktionen – gör skillnad!

Det finns många skäl till att vi lärare inte bara undervisar, utan även skriver. Vi vill dela med oss av våra kunskaper och reflexioner kring kyrka, teologi och akademi. Genom våra böcker och artiklar når vi också personer som kanske inte kan, vill eller vågar sätta sin fot i våra lokaler. Och en sak till: Genom våra skrifter talar vi inte bara till vår egen tid. Vi talar också in i framtiden, till kommande generationer av läsare!

Så välkommen, käre läsare, att inte bara ta del av våra kurser och arrangemang! Välkommen att också ta del av böcker och artiklar som växer fram ur vår ”verkstad” på FFG.

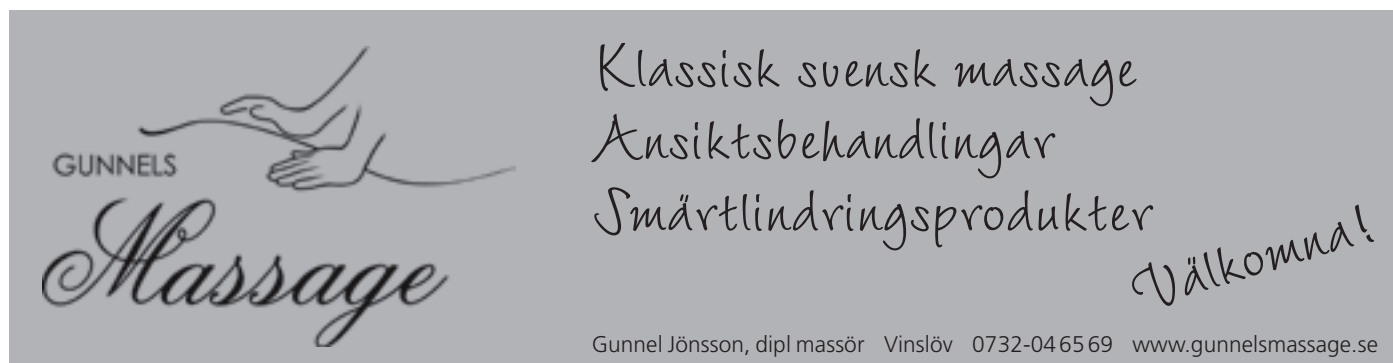
Rune Imberg
Forskningschef

Vill du som är företagare stödja FFG?

Då kan du också vara med och sponsra utgivningen av Hälsning.

Hör av dig till info@ffg.se så ringer vi upp.

Detta nummer är sponsrat av

GUNNELS
Massage

Klassisk svensk massage
Ansiktsbehandlingar
Smärtlindringsprodukter
Välkomna!

Gunnel Jönsson, dipl massör Vinslöv 0732-04 65 69 www.gunnelsmassage.se

Tema:

Rättfärdiggörelsen

Församlingsfakultetens bibelkonferens 11–12 november 2011

Fredag 11 november

- 9.45 Kaffeservering
- 10.15 Inledning
Kaos, kosmos och rättfärdighet, doc. Rune Söderlund
- 11.45 *The Righteousness of the Law*,
Prof. Stephen Westerholm
- 12.45 Lunch på egen hand
- 14.15 *The Letter and the Spirit in Recent Interpretation*,
Prof. Mark Seifrid
- 15.15 Kaffeservering
- 15.45 *Contemporary Debate on Justification
– a Finnish Perspective*, lektor Timo Laato
- 16.45 Examenshögtid
- 17.15 Avslutning

Lördag 12 november

- 9.30 Inledning
Effective Justification, Prof. Mark Seifrid
- 10.30 Kaffe
- 11.00 *The Righteousness of Faith*,
Prof. Stephen Westerholm
- 12.00 Lunch på egen hand
- 13.45 *Rätt, rättvisa och rättfärdighet – perspektiv från
Gamla testamentet*, rektor Johannes Hellberg
- 14.45 Kaffeservering
- 15.15 *Att predika rättfärdiggörelsen*, km Rolf Pettersson
- 16.00 Avslutning

Medverkande

Stephen Westerholm, Associate Professor, McMaster University, Hamilton, Kanada

Mark Seifrid, Mildred and Ernest Hogan Professor of New Testament Interpretation
vid Southern Baptist Theological Seminary, Louisville, USA

Rune Söderlund, docent vid Lunds universitet

Rolf Pettersson, komminister i S:t Pauli församling, Göteborg

Timo Laato, lektor i Nya testamentets exegetik vid Församlingsfakulteten i Göteborg

Johannes Hellberg, rektor vid Församlingsfakulteten i Göteborg

Bibelkonferensen är avgiftsfri, kaffe serveras mot en frivillig avgift.

Under konferensen får den som vill tillfälle att ge en gåva till Församlingsfakulteten.

För utförligare presentation av de medverkande och övrig information se hemsidan. www.ffg.se

EKONOMI

Kära vänner och understödjare!

Det händer mycket i husen på Södra vägen 61. Lokalförändringen sammanföll med att vårt pentry var helt utslitet och behövde ersättas med ett nytt. Vi har också behövt införskaffa en stor mängd bokhyllor till vårt växande bibliotek. Sedan vi nu fått möjligheten att ordna en arbetsplats åt samtliga lärare, även timplärare, har vi behövt införskaffa en del kontorsmöbler. Trots att vi hittat en hel del på rea och i vissa fall begagnat har lokalförändringarna ändå dragit med sig ökade kostnader för vår del.

När resultatet av lokalförändringarna nu börjar bli konkret är det med stor glädje vi tar det i bruk. Vi tackar Gud för

hans vägledning i arbetet och vi tackar er för all förbön och allt stöd!

Bokslutet för föregående läsår är nu klart och vi kan med glädje och tacksamhet meddela att vi fick in över en miljon kronor i enskilda gåvor. Ett stort tack till er alla! Beroende på lokalförändringarna och några extraordinära utgifter slutade året ändå med ett underskott på 319 000:-, som vi dessvärre bär med oss i det nya året.

Gåvorna under det första kvartalet på innevarande räkenskapsår uppgår till 190 000:-, ett stort tack för det! Behovet är dock större än så (300 000:-), så jag vill återigen vädja om frimodiga gåvor.

Utan er, kära vänner, hade det inte varit möjligt att göra det vi gör. Vi tackar ofta Gud för er i våra gemensamma andakter och ber att Gud ska välsigna er.

Jag vill också att ni ska veta att ert uttålliga stöd ger oss mycket frimodighet i arbetet. Fortsätt att be för oss, ty det är på Guds välsignelse det beror.

Johannes Hellberg
Rektor

Kontonummer

Församlingsfakultetens konto för gåvor är pg: 6 40 60-7, bg: 622-5387

Din gåva behövs!